

Η κουλτούρα της ανομίας, της ατιμωρησίας και της ανοχής ως πηγή εκδήλωσης βίας και κοινωνικής κατάπτωσης

*Χαράλαμπος Κωνσταντίνου
Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Η ανάπτυξη του θέματος στηρίζεται στην παραδοχή ότι οι θεσμοί διασφαλίζουν την κοινή συμβίωση των μελών της κοινωνίας και γενικά την εύρυθμη λειτουργία της ζωής τους. Παρόμοιο ρόλο επιτελούν οι αξίες και οι κανόνες. Οι μεν αξίες προσδιορίζουν σε γενικό επίπεδο τη συμπεριφορά των ανθρώπων, οι δε κανόνες οριοθετούν με συγκεκριμένο τρόπο τη συμπεριφορά τους.

Στους βασικούς θεσμούς της κοινωνίας με έναν τέτοιο καθοριστικό ρόλο, εντάσσονται η οικογένεια και το σχολείο με βασική αποστολή τους τη διαπαιδαγώγηση και κοινωνικοποίηση των παιδιών και απώτερο σκοπό τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Κατά συνέπεια, η αναζήτηση της δυσλειτουργίας μιας κοινωνίας σε ζητήματα κοινωνικής συμπεριφοράς θα πρέπει να στραφεί πρωτίστως στους δύο αυτούς κυρίαρχους θεσμούς, στους χώρους των οποίων θα έπρεπε να έχουν αποκτήσει βασικές αρχές, όπως σεβασμό: στις πανανθρώπινες αξίες (ζωή, δημοκρατία, δικαιοσύνη, αξιοπρέπεια, τιμιότητα, αλληλεγγύη...), στους κανόνες (νόμους), στη δημόσια και ιδιωτική ιδιοκτησία, στο περιβάλλον, στο γενικό συμφέρον της κοινότητας και του κράτους κ.ο.κ.

Έχοντας υπόψη ευρήματα επιστημονικών ερευνών, καθώς και τα γεγονότα σε διάφορες εκφάνσεις της κοινωνικής μας ζωής, διαπιστώνει κανείς ότι οι θεσμοί αυτοί αποκλίνουν από την αποστολή τους, ενισχυόμενοι από το γενικότερο κλίμα της κοινωνίας και των άλλων θεσμών.

Έτσι, συχνάζουν φαινόμενα απουσίας σεβασμού, ανομίας, φθοράς και διαφθοράς και ανοχής. Χρονίζουν πλέον φαινόμενα καταπάτησης της δημόσιας και ιδιωτικής περιουσίας (σχολικές εγκαταστάσεις, εξοπλισμοί, στέγαστρα, συνθήματα σε πινακίδες και τοίχους κ.λπ.), καταλήψεων δημόσιων δρόμων και χώρων, άσκησης βίας σε δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους, χρήσης αθέμιτων μέσων, ρύπανσης περιβάλλοντος κ.ο.κ. Είναι αναρίθμητα τα συμπτώματα που αναδεικνύουν μια θεσμική και κοινωνική παθογένεια, η οποία και χρονίζουσα είναι, αλλά και επικίνδυνες διαστάσεις έχει πάρει για την ίδια τη λειτουργία του κράτους και της κοινωνίας.

Τα σημερινά παιδιά εξοικειώνονται και εθίζονται νωρίς με συγκεκριμένες αντιλήψεις και πρακτικές, δηλαδή με μορφές βίας, αυταρχισμού και παραβατικότητας, πρώτα στο ίδιο το οικογενειακό περιβάλλον, όπου σε αρκετές περιπτώσεις επικρατούν δυσαρμονία, έλλειψη κατανόησης, επικοινωνίας και αγάπης, εντάσεις, συγκρούσεις και γενικά δυσμενείς συνθήκες συμβίωσης και διαβίωσης. Ακολουθώντας, στο σχολικό χώρο έχει υποβαθμιστεί ο παιδευτικός ρόλος του σχολείου, καταλαμβάνοντας τη θέση αυτή η εξετασιομανία, η βαθμοθηρία, ο γνωσιοκεντρισμός και ο ατομικισμός. Είναι καθιερωμένα πλέον φαινόμενα καταλήψεων, βανδαλισμών, παραβατικότητας, άσκησης βίας σε συμμαθητές αλλά και σε εκπαιδευτικούς και καταστροφής υλικών και πνευματικών αγαθών. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν απουσιάζουν οι παραβατικότητες, οι καταλήψεις, η καταστροφή δημόσιας περιουσίας, τα αντιαισθητικά συνθήματα στις πινακίδες και τους τοίχους, οι μορφές βίας (λεκτικής και μη) κ.λπ.

Η εξοικείωση των νεαρών ατόμων στην αποκλίνουσα συμπεριφορά ενισχύεται, βεβαίως, και από το λανθασμένο ρόλο των περισσότερων μέσων ΜΜΕ, τα οποία προβάλλουν αρνητικά πρότυπα συμπεριφοράς (ωμή βία, τηλεοπτικούς «αστέρες», ευτελισμό ανθρώπινης αξιοπρέπειας κ.λπ.) στο όνομα της θεαματικότητας και του σκληρού ανταγωνισμού. Ο εθισμός αυτός εκτείνεται και στους ώριμους πολίτες, οι οποίοι συνιστούν και τον κορμό του κομματικού, συνδικαλιστικού και πολιτικού συστήματος, το οποίο τον τελευταίο καιρό αποκαλύπτει όλη του τη διαχρονική ταυτότητα, φέρνοντας τη συνολική οικονομική, κρατική και κοινωνική λειτουργία στα πρόθυρα της κατάρρευσης.

Το πιο πρόσφατο και κραυγαλέο αποτύπωμα δυσλειτουργίας και κατάπτωσης του κοινωνικού συστήματος με το μανδύα του «αθλητισμού» αποτελούν τα φαινόμενα βίας, ανομίας και ανοχής στον ποδοσφαιρικό αγώνα Ολυμπιακού-Παναθηναϊκού, στον οποίο εμπλέκονται νεολαία,

«ώριμοι» πολίτες, σύλλογοι, «εθελοντισμός», ΜΜΕ, κρατική μηχανή κ.λπ., οι οποίοι , με τον τρόπο συμπεριφοράς τους «δηλώνουν» την πολιτισμική, μορφωτική και κοινωνική στάθμη μεγάλου μέρους του ευρύτερου κοινωνικού συστήματος.

Κλείνοντας θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι αυτά τα συμπτώματα κοινωνικής κατάρρευσης συνιστούν κυρίως εκδηλώσεις μειοψηφιών που τείνουν, όμως, να γενικευτούν και να παρασύρουν τη συνολική λειτουργία του κοινωνικού συστήματος. Ωστόσο, οι αιτίες αναδείχτηκαν με σαφή τρόπο και, συνεπώς, η «θεραπεία» πρέπει να έχει ως σημεία αναφοράς τους φορείς της παθογένειας : κράτος, θεσμούς και κοινωνικό σύστημα. Με άλλα λόγια, το πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας είναι ζήτημα αγωγής, παιδείας, εφαρμογής νόμων, κυρώσεων και νοοτροπίας.

Ημερησία, 26/27.2.2011 και alfavita.gr 28.2.2011